

ULUSLARARASI BİR TİCARİ TAHKİM OLAYI

Doç. Dr. Huriye KUBİLAY*

Viyana Federal Ticaret Odası, Uluslararası Tahkim Merkezi'nde üçüncü kez düzenlenmekte olan¹ "Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot"a (Willem C. Vis Uluslararası Ticari Tahkim Tartışmaları) Fakültemiz öğrencileri ile birlikte ikinci kez katıldık². Bu yıl, ondokuz ülkeden otuzsekiz hukuk fakültesinin katıldığı tartışmaların konusu, uluslararası mal satımı sonucu ortaya çıkan bir ticari uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözülmesi idi. Olayın hukuki dayanakları; maddi hukuk yönünden, Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (1980 Viyana Sözleşmesi), Dayanıklı Tüketim Malları ve Diğer Teknik Malzemenin İhracat ve İthalat Yolu İle Satışına İlişkin Genel Şartlar³ ve CIP, Incoterms 1990 (Carriage and insurance paid = Varış yeri ... olarak belirtilmek suretiyle taşıma ve sigorta bedeli ödenmiş olarak teslim)⁴, usul hukuku yönünden Amerikan Tahkim Derneği Uluslararası Tahkim Kuralları (American Arbitration Association, International Arbitration Rules), Uluslararası Ticari Tahkim Hakkında UNCITRAL Model Kanunu (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration) ve Uluslararası Tahkimde Kullanılan Delillerle İlgili Uluslararası Baro Derneği Tamamlayıcı Kuralları (International Arbitrations)'dır. Olayda tartışmalı olan hususların başlıcaları, yüklemede gecikme olup olmadığı, ayıplı mal kavramı, ayıp ihbarı, satıcının ayıbı giderme yükümlülüğü, alıcının satış bedelini ödeme yükümlülüğü, satıcının teminat isteme hakkı, sözleşmenin esaslı ihlali, alıcının

* D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1 Bu uluslararası ticari tahkim tartışmaları Pace Üniversitesi Hukuk Fakültesi (New York) tarafından düzenlenmektedir.

2 Üç kez hakem olarak görev aldığım bu tartışmalardan 1995 yılında düzenlenmiş olanında Orkun Akseli ve Berk Çektir, 1996 yılında düzenlenmiş olanında Zeynep Güngör, Melis Arntman, Deniz Övünç ve Aydan Ö. Surlu adlı öğrenciler Fakültemizi temsil etmiştir.

3 Bu Genel Şartlar, Cenevre'de, Mart 1961'de Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından hazırlanmıştır.

4 ICC No.460, Incoterms, ICC Pub. S.A. Paris, Fransa.

sözleşmeden cayma hakkı, karşı tarafın ticari kayıtlarının ibrazını talep, alıcı ile üçüncü şahıs arasındaki haberleşme kayıtlarının ibrazı talebidir.

Ticari yaşamın sürekliliği, taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların süratle ve tarafları tatmin edecek tarzda çözümlenebilmesine bağlıdır. İster ulusal, isterse uluslararası nitelikte olsun ticari bir uyuşmazlığın mahkemece çözümlenmesinin oldukça uzun zaman aldığı, zaman faktörü nedeniyle verilen hükmün tarafların mağduriyetini gideremediği bir gerçektir. Bu yüzden, günümüz ticari uyuşmazlıklarının çözümünde, görüşmeler (negotiation); uzlaşma (conciliation) ile tahkim (arbitration) ve arabuluculuk (mediation) tercih edilen usuller haline gelmişlerdir. Aşağıdaki olay, gerek günümüz ticari ilişkilerini ve gerekse ticari uyuşmazlıkların çözümü usulünü yansıtan ilginç bir olaydır.

İDDİA :

I. OLAY

1. Bir Equatoria şirketi olan Quality Manufacturing Ltd., ticari binalarda ve çok daireli oturma komplekslerinde kullanılmak üzere merkezi ısıtma ve havalandırma teçhizatları üreticisidir. Üretiminin yaklaşık yüzde kırkını ihraç etmektedir.

Carlson Heating & Air Conditioning, Co., bir Mediterranean şirkettir. Bu şirket, bürolarda, mağazalarda, fabrikalarda ve çok daireli oturma komplekslerinde ısıtma ve havalandırma teçhizatlarının satışı, bunların yerleştirilmesi ve servisi işiyle uğraşmaktadır.

QUALITY ve CARLSON, on yıldır sık olmayan, ancak sürekli bir ticari ilişki içindedirler. Bu süre içinde, tahkim yoluna başvuru bu olayla ilgili; toplam 14.260.000 Dolar tutarında ısıtma ve havalandırma ünitesinin satışına ilişkin sözleşme de dahil olmak üzere taraflar arasında yirmiüç sözleşme akdedilmiştir. Bu sorunun ortaya çıkmasından önce, iki şirket arasında herhangi bir uyuşmazlık söz konusu olmamıştır.

2. 15 Ocak 1993'de, QUALITY ve CARLSON, CIP (Incoterms 1990), Port Good Hope, Mediterraneo, her ünite 50.000 Dolar tutarında olmak üzere (toplam 300.000 Dolar), altı adet 14 C Modeli birleşik (kombi) ısıtma ve havalandırma biriminin satışı için bir sözleşme yapmışlardır (Davacının 1 no.lu belgesi). Sözleşmeye göre, ilk ünite 15 Haziran 1993'den önce, sözleş-

menin imzalanmasından itibaren beş ay içinde herhangi bir Equatoriana limanından yüklenecektir. İkinci ve üçüncü üniteler, 15 Ağustos 1993'den önce, sözleşmenin imzalanmasından itibaren yedi ay içinde yüklenecektir. Geriye kalan üç ünite, 15 Eylül 1993'den önce, sözleşmenin imzalanmasından itibaren sekiz ay içinde yüklenecektir. Genel Şartların 7.1 hükmüne göre, her yükleme için ödeme, satıcının, malların gönderildiğini alıcıya ihbarından itibaren otuz gün içinde yapılmalıdır.

3. 15 Haziran 1993'de ilk ünite, Puerto Bello, Equatoriana'dan "MS Deep Sea Carrier" adlı gemiye bir konteyner içinde yüklenmiştir. Yükleme ihbarı, 16 Haziran 1993'de bir teleksle gönderilmiştir (Davacının 2 no.lu belgesi). Gemi, 27 Haziran 1993 günü Mediterraneo'daki Good Hope Limanı'na varır. Carlson, bu üniteyi, diğer 14 C Modeli birleşik ısıtma ve havalandırma ünitelerini de yerleştireceği; Mediterraneo Construction Co. tarafından inşa edilmekte olan çok dairesli binanın bulunduğu Glacial City'e gönderir.

4. 14 Temmuz 1993'de Quality, CARLSON'dan, 14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünitesinin inşaat alanına gönderildiğini belirten bir teleks almıştır. Bu teleksde ayrıca, "...Ünitenin çalıştırılmasında güçlük çekilmektedir. Kısa sürede size bilgi verilecektir." denilmektedir (Davacının 3 no.lu belgesi). QUALITY, 15 Temmuz 1993'de daha ayrıntılı bilgi isteyerek bu teleksi cevaplamış ve 17 Temmuz ile 23 Temmuzda da bu talebini tekrarlamıştır (Davacının 4,5 ve 6 no.lu belgeleri). 25 Temmuzda CARLSON, kontrol sisteminin işlevini tam olarak yerine getirmediğini bildirmiş ve QUALITY'den sistemi tamir etmesini talep etmiştir (Davacının 7 no.lu belgesi).

Aynı gün; 25 Temmuz 1993'de, QUALITY, CARLSON'a, CARLSON tarafından yerleştirilmek üzere bir ikame kontrol sisteminin havayolu ile gönderildiğini, teleksle bildirmiştir. QUALITY, tüm kontrol sisteminin CARLSON tarafından yerleştirilmesinin, kontrol sisteminin yerinde tamiri için QUALITY'nin kendi adamını Mediterraneo'ya göndermesi ile karşılaşılacağına çok daha ucuza malolacağını belirtmiştir (Davacının 8 no.lu belgesi).

26 Temmuz 1993'de CARLSON, QUALITY'e bir teleks göndererek kendi personelinin üniteyi tamir edemeyeceğini bildirmiş ve QUALITY'nin kendi adamını ikame parçaları yerleştirmek üzere Mediterraneo'ya göndermemesi durumunda başka bir tedarik edene gidileceği tehdidinde bulunmuştur (Davacının 9 no.lu belgesi).

Ertesi gün; 27 Temmuz 1993'de QUALITY, ikame kontrol sisteminin bir gün önce yüklenmiş olduğunu ve CARLSON'ın, ikame parçaları QUALITY hesabına yerleştirmekle yükümlü olduğunu teleksle bildirir (Davacının 10 no.lu belgesi). QUALITY ayrıca, ikame parçaların yerleştirilmesi masrafı olarak belirlenen 1.500 doların 50.000 Dolardan düşülmesi suretiyle ilk ünite için ödeme talebinde bulunur.

5. CARLSON'ın derhal cevap vermemesi ve 16 Temmuz 1993'de ödenmesi gereken alış bedelini ödememesi, QUALITY'nin, CARLSON'ın sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirme düşüncesinde olduğu hususundaki güvenini yitirmesine neden olur. QUALITY, CARLSON'ın ısıtma/havalandırma ünitesinde bir sorunla karşılaşır karşılaşmaz ve 14 Temmuz 1993 günlü, fazla açık olmayan teleksi göndermeden önce, kendisi ile rekabet halinde olduğu ısıtma/havalandırma teçhizatı üreticisi olan Eastinghouse Manufacturers, Inc. ile, Eastinghouse'un, CARLSON'la Mediterraneo Construction, Co. arasındaki sözleşme gereğince Carlson'a düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak teçhizatı gereken zamanda ve daha düşük fiyata gönderip gönderemeyeceğini anlamak üzere, onunla temasa geçtiği yolunda söylentiler duymuştur.

Sonuç olarak, QUALITY, 30 Temmuz 1993 günü CARLSON'a bir teleks göndererek, 15 Ağustos 1993'e kadar yüklenmesi gereken diğer iki adet 14 C Modeli ünitenin yüklenmesinden önce, 48.500 Dolar tutarında ödemenin yapılması hususunda ısrarlı olduklarını belirtmiş ve birinci sınıf uluslararası bir banka tarafından, kısmen devrine izin verilen, Equatoriana'daki bir banka tarafından teyid edilmiş 275.000 Dolarlık akreditif açılmasını talep etmiştir (Davacının 11 no.lu belgesi).

6. CARLSON, sözleşmeyi iptal ettiğini ve gönderilmiş olan ısıtma/havalandırma ünitesini QUALITY için sakladıklarını bildiren 2 Ağustos 1993 tarihli bir teleksle cevap vermiştir (Davacının 14 no.lu belgesi).

7. Sonraki altı ay süresince, iki taraf arasında sonuç vermeyen görüşmeler yapılmıştır. CARLSON, QUALITY'e, 10 Nisan 1994'de, elinde bulunan üniteye tamir edildikten sonra 40.000 Dolar ödeyecek bir alıcı bulunduğunu bildiren teleksi göndermiştir. CARLSON, bu teleksinde, 17 Nisan 1994 gününe kadar cevap verilmediği takdirde, üniteyi QUALITY hesabına satacağını belirtmiştir (Davacının 15 no.lu belgesi). QUALITY ise, 2 Ağustos 1993 günlü teleksinde, sözleşmenin iptalini kabul etmediğini ve üniteyi CARLSON hesabına yüklediğini belirttiği, sonraki görüşmelerde de sürekli

bu konuya değindiği için cevap vermeye gerek duymamıştır. 20 Nisan 1994'de CARLSON başka bir teleks göndererek, ünitenin QUALITY hesabına tamir edildiğini ve tamir işi tamamlandığı zaman ünitenin satılacağını bildirmiştir (Davacının 16 no.lu belgesi). 2 Mayıs 1994'de CARLSON, üniteyi 40.000 Dolardan sattığını ve satış bedeli olan 40.000 Dolar ile masraflar ve zarar tutarı arasındaki 20.900 Doları QUALITY'e havale edeceğini belirten bir teleks göndermiştir (Davacının 17 no.lu belgesi).

Ertesi gün; 3 Mayıs 1994'de QUALITY, CARLSON'ın sözleşmeyi ihlal etmeyi sürdürdüğünü, fakat CARLSON'ın, kendisine gönderilmiş olan ünite için 50.000 Dolar ödemesi halinde uyuşmazlığı ortadan kaldırmaya istekli olduklarını beliten bir teleksle cevap vermiştir (Davacının 18 no.lu belgesi).

8. QUALITY, CARLSON'dan hiçbir cevap alamadığı için, 12 Ağustos 1994 günü, CARLSON'a teleksle bir ihtarname göndererek, 15 Ocak 1993 günlü sözleşmede yer alan tahkim şartına başvuracağını bildirir.

II. HUKUKİ DURUM

1. Tahkim Şartı

15 Ocak 1993 günlü Sözleşmenin özel şartlarından üçüncüsüne göre,

Bu Sözleşmeyle ilgili veya bu Sözleşmeden kaynaklanan her türlü uyuşmazlık veya talep, sözleşmenin ihlali, sona ermesi veya geçersizlik aşağıdaki tahkim kurallarına göre çözümlenecektir :

- Davacı bir Equatoria'lı gerçek veya tüzel kişi ise, tahkime, iddianın yapıldığı zaman yürürlükte olan "*Amerikan Tahkim Derneği Uluslararası Tahkim Kuralları*" uygulanacaktır.

- Davacı bir Mediterraneo gerçek veya tüzel kişisi ise, tahkime, "*Avusturya Federal Ticaret Odası Uluslararası Tahkim Merkezi'nin Uzlaştırma ve Tahkim Kuralları*" uygulanacaktır.

- Tahkim yeri Vindobona, Danubia'dır.

- Hakem sayısı üçtür.

- Tahkim dili İngilizcedir.

2. Sözleşmeye Uygulanacak Hukuk

Özel şartların ikincisine göre, Sözleşmeye Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu uygulanacaktır. Bu özel şart bulunmasaydı bile, Equatoriana ve Mediterraneo her ikisi de 15 Ocak 1993 günlü Sözleşmenin yapılmasından önce bu Konvansiyona taraf oldukları için sonuç değişmeyecekti.

Bu özel şarta göre, *"Konvansiyonla düzenlenmeyen konularda uluslararası sözleşmelere uygulanan hukukun genel prensipleri uygulanacaktır."*

3. Davacının Hukuki Hakları

a) QUALITY, ilk 14 C Modeli birleşik ısıtma/havalandırma ünitesini sözleşmede belirtilen süre içinde yüklemiştir.

b) CARLSON, uygunsuzluğu, keşfettiği veya keşfetmesi gereken andan itibaren makul bir süre içinde uygunsuzluğun neden kaynaklandığını belirten bir ihbarda bulunmadığı için, ünitenin uygun olmadığı gerekçesiyle herhangi bir hak iddia edemez.

c) Makul bir süre içinde uygun bir ayıp ihbarında bulunulmadığı için QUALITY'nin 14C Modeli ünitenin yüklenmesi konusunda başkaca yükümlülükleri olmamasına rağmen, QUALITY, kendi hesabına CARLSON tarafından yerleştirilmek üzere CARLSON'a ikame parçaları tedarik etmek suretiyle ayıbı gidermiştir. QUALITY bu davranışı ile, hatalı ünitenin tamiri konusunda sözleşmeden ve Uluslararası Mal Satım Sözleşmesi Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'ndan doğan tüm yükümlülüğünü yerine getirmiştir.

d) CARLSON, kendisine gönderilmiş olan 14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünitesi için ödemesi gereken 50.000 Doları ödememiştir ve bu ödemeyi reddetme yönündeki tavrını sürdürmektedir.

e) CARLSON, 2 Ağustos 1993 günlü teleksinde sözleşmeyi iptal ettiğini belirtmek suretiyle tüm sözleşmeyi haksızca tanımama yoluna gitmiştir. CARLSON'un bu davranışı yüklenmesi gereken diğer beş adet, 14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünitesinden dolayı 80.000 Dolar tutarında kar kaybı nedeniyle zarara yol açmıştır.

Sonuç olarak, QUALITY,

Tahkim mahkemesinden,

- CARLSON'ın, QUALITY'e gönderilmiş olan 14 C Modeli ünite için 50.000 Doları ve 16 Temmuz 1993 gününden ödeme tarihine kadar yıllık yüzde 6 oranında faizi ödemesine hükmedilmesini;

- CARLSON'ın, diğer beş adet 14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünite-
lerinin satışına ilişkin sözleşmenin ihlali nedeniyle uğranılan zarar için 80.000 Doları faizi ile birlikte QUALITY'e ödemesine hükmedilmesini

- CARLSON' ın avukatlarının ücretleri de dahil olmak üzere tüm tah-
kim masraflarını ödemesine hükmedilmesini talep etmektedir.

(imza)

5 Mayıs 1995

Davacı; Quality Manufacturing Ltd. avukatları

DAVACININ BELGESİ : 1

SÖZLEŞME

Bu sözleşme, Industrial Street 14, 1234 Capital City, Equatoria adre-
sindeki Quality Manufacturing Ltd. (bundan sonra "satıcı" olarak anılacaktır)
ve 5678 Warehouse Avenue, 3412 Highland Park, Mediterraneo adresindeki
Carlson Heating & Air Conditioning, Co (bundan sonra "alıcı" olarak anıla-
caktır) arasında yapılmıştır.

Altı adet 14 C Modeli ısıtma ve havalandırma ünitesini, her ünite
50.000 Dolar (toplam 300.000 Dolar) CIP (Incoterms 1990) Port Good
Hope, Mediterraneo olmak üzere, satıcı satmak ve alıcı da satın almak
konusunda anlaşmışlardır.

Her satış kataloğu için belirlenmiş özellikler 1 Ocak 1993 tarihlidir.

Özel Şartlar

1. Yükleme Tarihleri: İlk ünite, bu sözleşmenin imzalanmasından itiba-
ren beş ay içinde herhangi bir Equatoria limanından yüklenecektir. İkinci ve
üçüncü üniteler, bu sözleşmenin imzalanmasından itibaren yedi ay içinde
herhangi bir Equatoria limanından yüklenecektir.

2. Uygulanacak Hukuk: Sözleşme, Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'na tabi olacaktır. Bu sözleşme ile düzenlenmeyen konularda ise uluslararası sözleşmelerle ilgili genel prensipler uygulanacaktır.

3. Tahkim şartı: Bu sözleşme ile ilgili veya sözleşmeden kaynaklanan her türlü uyuşmazlık veya talep, ihlal, sona erme veya geçersizlik durumunda aşağıdaki tahkim kuralları uygulanacaktır.

Davacı bir Equatoria'lı gerçek veya tüzel kişi ise, tahkim, iddianın yapıldığı zaman yürürlükte olan Amerikan Tahkim Derneği Uluslararası Tahkim Kuralları'na göre yapılacaktır.

- Davacı bir Mediterraneo gerçek veya tüzel kişisi ise, tahkim, Avusturya Federal Ticaret Odası' nın Uluslararası Tahkim Merkezi Uzlaştırma ve Tahkim Kuralları' na göre yapılacaktır.

- Tahkim yeri Vindobona, Danubia olacaktır.

- Hakem sayısı üçtür.

- Tahkimde kullanılacak dil İngilizcedir.

4 Genel Şartlar: Bu sözleşmenin genel şartları, Ekteki Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomi Komisyonu tarafından 1961 yılında hazırlanan "*Dayanıklı Tüketim Mallarına ve Diğer Teknik Malzemenin İhracat ve İthalat Yolu İle Satışına İlişkin Genel Şartlar*" da yer almaktadır.

(imza) 15 Ocak 1993

Charles Truvent

Satış Müdürü

Quality Manufacturing, Ltd.

(imza) 15 Ocak 1993

David History

Alıcı acente, Carlson Heating & Air

Conditioning, Co.

DAVACININ BELGESİ : 2

16 Haziran 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"14 C Modeli ısıtılmalhavalandırma ünitesi 15/6 Puerto Bello Limanı'ndan MS Deep Sea Carrier'a yüklenmiştir. Belgeler gönderilecektir".

DA VACININ BELGESİ : 3

14 Temmuz 1993 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünitesi inşaat alanına gönderilmiştir. Ünitenin çalıştırılmasında güçlüklerle karşılaşmıştır. Kısa sürede bilgi verilecektir".

DAVACININ BELGESİ : 4

15 Temmuz 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Nasıl bir güçlüklerle karşılaştığınızı lütfen en kısa zamanda bildirin".

DAVACININ BELGESİ : 5

17 Temmuz 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Nasıl bir güçlüklerle karşı karşıya olduğunuzu öğrenmek için bekliyoruz. Lütfen bilgi verin".

DAVACININ BELGESİ : 6

23 Temmuz 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Lütfen ünitenin şu anda çalışıp çalışmadığı hakkında bilgi verin".

DAVACININ BELGESİ : 7

25 Temmuz 1993 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"Otomatik kontrol sistemi işlevini yerine getirmemektedir. Bozukluğu daha ayrıntılı belirleyebilecek elemanımız bulunmamaktadır. Lütfen derhal tamir edin".

DAVACININ BELGESİ : 8

25 Temmuz 1993' de QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"İkame kontrol sistemini, tarafınızdan yerleştirilmek ve masrafı bize ait olmak üzere havayolu ile gönderiyoruz. Bozuk kontrol ünitesini tamir edebilmemiz için gönderin. Teknisyenlerimizi göndermemiz çok masraflıdır".

"Ödeme 15/7' de yapılmalıdır. Lütfen gönderin".

DAVACININ BELGESİ : 9

26 Temmuz 1993 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen telks metni:

"Personelimizin bu konuda yeterli bilgi sahibi olmadığını tekrar bildirmek isteriz. Tamir etmek yükümlülüğü size aittir. Ünite çalıştığı takdirde ödeme yapacağız. Alıcımız bizi zorlamaktadır. Binaya yerleşmeden önce ünitenin işletilmesini talep etmektedirler. Üniteyi derhal tamir etmediğiniz takdirde başka bir tedarik edene gitmek zorunda kalacağız. Lütfen bilgi verin ."

DAVACININ BELG ESİ : 10

27 Temmuz 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"İkame kontrol ünitesi 26/7' de havayolu ile gönderilmiştir. Hesabımıza üniteyi yerleştirmekle yükümlü olduğunuzu tekrar bildiriyoruz. 50.000 Dolardan tamir masrafını indirdikten sonra derhal ödeme yapmanızı beklemekteyiz. Masrafınızı 1.500 Dolar olarak belirledik."

DAVACININ BELGESİ : 11

30 Temmuz 1993 tarihinde, QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Ödeme henüz yapılmamıştır. Sonraki iki ünitenin yüklenmesinden önce 48.500 Doların ödenmesi hususunda ısrar ediyor ve kalan beş ünite için, uluslararası bir banka tarafından 275.000 Dolar tutarında, kısmen ciro edilebilen akreditif açılmasını talep ediyoruz."

DAVACININ BELGESİ : 12

2 Ağustos 1993 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"Isıtma/havalandırma ünitesi henüz çalışmamaktadır. Israrımıza rağmen üniteyi tamir etmediniz. Alıcımıza çalışan üniteleri tedarik etmek zorundayız. 15.1.1993 tarihli sözleşmeyi feshediyoruz. Bozuk üniteyi sizin için hesabınıza muhafaza ediyoruz."

DAVACININ BELGESİ : 13

2 Ağustos 1993 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Davranışlarınızı kabul etmemekteyiz. Gönderilmiş ünitenini fiyatından dolayı ve sözleşmenin diğer hükümlerine dayanan zararlar nedeniyle sorumluluğunuz devam etmektedir. Davranışlarınız karşısında Ağustos ayında yapacağımız yüklemenden vazgeçiyoruz"

DAVACININ BELGESİ : 14

1 Eylül 1993 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"Lütfen ünitenizi geri alın. Depomuzun olmadığını biliyorsunuz".

DAVACININ BELGESİ : 15

10 Nisan 1994 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"40.000 Dolarla tamir edilecek olan ısıtma/havalandırma ünitenize alıcı bulduk. Lütfen bilgi verin. 17/4'e kadar cevap vermediğiniz takdirde hesabınıza satılacaktır."

DAVACININ BELGESİ : 16

20 Nisan 1994 tarihinde CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"Isıtma/havalandırma üniteniz hesabınıza tamir edilmektedir. Hazır olunca satacağız."

DAVACININ BELGESİ : 17

2 Mayıs 1994 tarihinde, CARLSON tarafından QUALITY'e gönderilen teleks metni:

"Isıtma/havalandırma üniteniz hesabınıza 40.000 Dolara satılmıştır. Bu bedelden maliyet ve zararları indirdikten sonra 20.900 Dolar göndereceğiz. Lütfen banka ve hesap numarasını bildirin".

DAVACININ BELGESİ : 18

3 Mayıs 1994 tarihinde QUALITY tarafından CARSON'a gönderilen teleks metni:

"15/1/1993 tarihli sözleşmeyi ihlal ettiğinizi tekrar bildiriyoyuz. Gönderilmiş ünite için 50.000 Dolar ödemeniz hususunda anlaşmaya varmak istiyoruz. Diğer beş ünite ile ilgili zararlardan vazgeçmek niyetindeyiz. Yalnızca 2/5/1991 tarihli satış sizin hesabınızdır."

DAVACININ BELGESİ :19

12 Ağustos 1994 tarihinde QUALITY tarafından CARLSON'a gönderilen teleks metni:

"Sizden haber alamadığımız için tahkim şartına başvuruyoruz"

SAVUNMA:**I. OLAY**

I. Carlson Heating & Air Condition Co. (bundan sonra CARLSON olarak anılacaktır), 15 Ocak 1993 tarihinde Quality Manufacturing, Ltd. (bundan sonra QUALITY olarak anılacaktır) ile (Davacının 1 no.lu belgesi), Carlson'un Mediterraneo Construction Co.'ya (Bundan sonra CONSTRUCTION olarak anılacaktır) olan yükümlülüklerini ifa etmek amacıyla sözleşme yapmışlardır. CONSTRUCTION Mediterraneo'daki Glacial City'de büyük bir oturma kompleksi inşa ediyordu. 12 Ocak 1993 tarihinde, CARLSON ve CONSTRUCTION, CARLSON'un altı adet merkezi birleşik ısıtma ve havalandırma ünitesini temin etmeyi ve kurmayı üstlendiği bir sözleşme yapmışlardır. CARLSON ve CONSTRUCTION arasındaki sözleşme altı ünitenin teknik özelliklerini belirlemektedir, fakat herhangi bir belirli

markayı belirtmemektedir. Bununla birlikte, sözleşmeye göre altı ünitenin tümü aynı üreticiden tedarik edilecektir.

2. Söz konusu üniteler çeşitli üreticiler tarafından üretilmekle birlikte, QUALITY tarafından üretilen 14 C Modeli birleşik ısıtma ve havalandırma üniteleri, 12 Ocak 1993 tarihinde CARLSON ve CONSTRUCTION arasındaki sözleşmedeki teknik özelliklere uymaktadır.

3. İddianamede belirtildiği üzere, ilk 14 C Modeli ünite, 27 Haziran 1993 tarihinde, Mediterraneo'daki Good Hope Limanı'na bir konteyner içinde gelmişti. Ünite, 1 Temmuz 1993'de vardığı Glacial City'deki inşaat alanına mühürlü bir konteyner içinde nakledilmişti. 3 Temmuz 1993 tarihinde konteyner açılmış ve ünite yerleştirileceği yere götürülmüştür. 5-10 Temmuz 1993 tarihleri arasındaki süre içinde de yerleştirilmiştir. Ünite yerleştirildikten hemen sonra, CARLSON, ünitenin ilk testini yapmayı üstlenmiştir. İş alanındaki CARLSON personeli, üniteyi tam olarak çalıştıramamışlardır. Sonuçta, CARLSON, 14 Temmuz 1993 tarihinde, iddianamede anılan (Davacının 3 no.lu belgesi) teleksi göndermiştir. CARLSON'un sorunun kontrol sisteminde olduğunu belirlemesinden sonraki hafta içinde daha detaylı bir test yapılmıştır. QUALITY kontrol sistemini detaylı olarak incelemek üzere eğitilmiş tek CARLSON elemanı Mr. Thomas Winslow başka projeler üzerinde çalışmaktaydı. Sonuçta, CARLSON 25 Temmuz 1993 tarihinde, QUALITY'den ünitenin tamiri telebini içeren, iddianamede anılan (davacının 7 no.lu belgesi) teleksi gönderdi.

4. QUALITY'nin, CARLSON'ın yerleştirilmesi için bir ikame kontrol sistemini yüklediğini belirten 25 Temmuz 1993 tarihli cevap niteliğindeki teleksi (davacının 8 no.lu belgesi), bu şartlar da yeterli değildi ve CARLSON, 26 Temmuz 1993 tarihli teleksinde, personelinin üniteyi tamir konusunda uygun olmadığını tekrarlamıştır. Bu süre içinde, CONSTRUCTION, ünitenin ne zaman işlevini yerine getireceği hususunda CARLSON'a baskı yapmaktaydı. CONSTRUCTION ısıtma/havalandırma ünitesinin yerleştiği yere girişi kapatmak sıretiyle dış duvarı tamamlamak istiyordu. Bununla birlikte işlevini yerine getiren bir ısıtma/havalandırma ünitesinin yerleştirildiğinden emin oluncaya kadar bunu yapmak niyetinde değildi. Bu yüzden CARLSON, QUALITY üniteyi işler hale getirmede olduğu takdirde ısıtma/havalandırma ünitesi için başka bir tedarik eden aramak zorunda olduğunu QUALITY'e bildirmesi gerektiğini düşünmüştür. QUALITY, CARLSON'ın yapılmasını beklediği şekilde üniteyi tamir etmek yerine 27 ve 30 Temmuz 1993 tarihli teleksinde sözleşmenin ödeme şartlarını değiştirme yoluna gitmişti (Davacının 10 no.lu belgeleri).

5. QUALITY'nin, CARLSON'ın CONSTRUCTION'a karşı sözleşmeye dayanan yükümlülüklerini yerine getirmesi için üniteyi zamanında tamir etmeyeceği CARLSON tarafından açıkça anlaşılmıştır. Bu yüzden 2 Ağustos 1993 tarihinde CARLSON, QUALITY'e bir teleks göndererek sözleşmeyi iptal ettiğini bildirmiştir (Davacının 12 no.lu belgesi). 8 Ağustos 1993 tarihinde CARLSON, ayıplı ısıtma/havalandırma ünitesini inşaat alanından çıkarmış ve kendi deposuna yerleştirmiştir. 1 Eylül 1993'te QUALITY'den üniteyi alması için talepte bulunulmuştur (Davacının 14 no.lu belgesi). CARLSON'ın bu talebi kendisi için özel bir önem taşımaktadır, çünkü CARLSON sınırlı bir depolama alanına sahiptir.

6. Altı ay süren; sonuçsuz, başarısız görüşmelerden sonra, CARLSON sonunda QUALITY'e bir teleks göndererek, QUALITY'e ait üniteye bir alıcı bulunduğunu bildirmiştir (Davacının 15 no. lu belgesi). Hiçbir cevap alınmaması üzerine, 20 Nisan 1994'de CARLSON, QUALITY hesabına satışa hazırlamak için üniteyi tamir edeceğini bildirdi (Davacının 16 no. lu belgesi). 2 Mayıs 1994 tarihinde ünite 40.000 Dolara satıldı ve aynı gün durum QUALITY'e bir teleksle bildirildi (Davacının 17 no.lu belgesi). CARLSON teleksinde, CONSTRUCTION ile arasındaki sözleşmenin ifasında gecikme nedeniyle CONSTRUCTION'a ödemek zorunda kalmış olduğu zarar ve masraflar çıkarıldıktan sonra kalan satış parasını havale edeceğini bildirdi. Havale edilen net meblağ 20.900 Dolardı.

II. HUKUKİ DURUM

1. Cevap Veren Hukuki Yasal Hakları

1. CARLSON ve QUALITY arasında, 14C modeli ısıtma/ havalandırma ünitesinin ayıplı olduğu hususunda görüşbirliği vardır.

2. CARLSON, üniteyi, yerleştirilmesi gereken inşaat alanına gönderdikten sonra derhal kontrol etmiştir. CARLSON, ünitenin ayıplı olduğuna karar verir vermez QUALITY'e ayıp ihbarında bulunmuştur.

3. QUALITY CARLSON'ın ünitenin tamiri için tekrar tekrar talepte bulunmasından sonra, üniteyi tamir etmeyi reddetmiştir.

4. Tamir edilmeyen ünite, CARLSON tarafından CONSTRUCTION'a olan sözleşmesel yükümlülüklerin ifasında kullanılamadı. CONSTRUCTION'ın oturma kompleksinin inşasına devam edebilmesi için, işler halde

altı ısıtma/havalandırma ünitesinden ilkinin derhal yerleştirilmesi konusunda CONSTRUCTION, Carlson'a baskı yapıyordu. Bu yüzden, QUALITY ile akdedilmiş olan sözleşmeyi iptal etmek ve ikame üniteleri başka bir tedarikçiden satın almak CARLSON'ın hakları arasındaydı.

5. CARLSON, ünitenin satışından önce, QUALITY'e ait ünitenin tamir masrafları da dahil olmak üzere saklanması ve satışı için yapmış olduğu masrafları talep etme hakkını kazanmıştır. Bu geri ödeme QUALITY'e ait ünitenin satış fiyatı olan 40.000 Dolardan karşılanabilir.

6. CARLSON, keza, aralarındaki 12 Ocak 1993 tarihli sözleşmeye göre ısıtma/havalandırma ünitelerinin döşenmesindeki gecikme nedeniyle CONSTRUCTION'ın kendisinden ödemesi için talepte bulunduğu zararları da almaya hak kazanmıştır. Söz konusu gecikmeye QUALITY'nin CARLSON'a karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebep olmuştur.

Sonuç olarak mahkemeden,

- 15 Ocak 1993 tarihli sözleşmenin feshedilmesinin CARLSON'ın haklarından olduğuna hükmedilmesini,

- CARLSON'ın, 14 C Modeli ısıtma/havalandırma ünitesini QUALITY hesabına uygun bir fiyattan sattığının kabul edilmesini,

- Satıştan önce ünitenin tamiri için yapılan masraflar da dahil olmak üzere QUALITY'e ait ünitenin satışı ve saklanması nedeniyle yapılan masraflardan dolayı QUALITY'nin CARLSON'a karşı sorumlu olduğuna hükmedilmesini,

- CONSTRUCTION'ın aralarındaki 12 Ocak 1993 tarihli sözleşme gereğince ısıtma /havalandırma ünitesinin döşenmesinde gecikme nedeniyle CARLSON'dan ödemesini talep ettiği zararlar için QUALITY'nin CARLSON'a sorumlu olduğuna hükmedilmesini,

- CARLSON'ın, QUALITY'e 20.9000 Dolar tutarında borç bakiyesi bırakmak suretiyle, ünitenin satışı dolayısıyla QUALITY için toplanmış olan meblağdan bu masraf ve zararları ödeyebilmesine hükmedilmesini,

- Avukatların ücretleri de dahil olmak üzere tüm tahkim masraflarını QUALITY'nin ödemesine hükmedilmesini talep ediyoruz.

İmza

30 Haziran 1995

Davalı; Carlson Heating & Air Conditioning Co. avukatları

DÖKÜMANLARIN İBRAZINA İLİŞKİN İHBAR

Bu tahkim, olayla ilgili iki ana sorunu içermektedir:

1- CARLSON'ın sözleşmeye ve uygulanabilir hukuka göre, 14C Modeli birleşik ısıtma ve havalandırma ünitesi için ikame kontrol sistemini yerleştirmeyi reddetmesinin hukuki bir gerekçesinin olup olmadığı,

2- CARLSON'ın, sonradan Eastinghouse Manufacturers, Inc. tarafından aynı işlevi gören teçhizatın daha düşük fiyata teklif edilmiş olması karşısında bu avantajlardan yararlanmak amacıyla, QUALITY ile akdetmiş olduğu 15 Ocak 1993 tarihli sözleşmeyi sona erdirmek için, yüklenmiş olan ünitedeki ayıbın kabul edilmesi, fakat kolaylıkla tamir edilmesi avantajını kullanmaya teşebbüs edip etmediği,

Bu iki sorunun cevabı, aslında CARLSON'ın elinde bulunan dökümanlarda yer almaktadır.

Bu yüzden QUALITY, Mahkemeden aşağıdaki dökümanları Mahkemenin belirleyeceği makul bir süre içinde QUALITY'e ibraz etmesi için CARLSON'a talimat vermesini talep eder:

1) 5 Temmuz 1993 ile 2 Ağustos 1993 tarihleri arasında, Mr. Thomas Winslow'un, çalıştığı yeri ve fiilen yapmış olduğu işin teknik açıklamalarını da içeren tüm iş randevularını ; ve

2) 15 Ocak 1993 ile 5 Ağustos 1993 tarihleri arasında; Eastinghouse'un Mediterraneo Construction Co. tarafından inşa edilen oturma kompleksine yerleştirilecek birleşik ısıtma/havalandırma ünitelerini tedarik etme taahhüdünde bulunduğu ve CARLSON'la akdettiği 2 Ağustos 1993 tarihli sözleşmeyle ilgili olabilecek, mektuplar, faksler, gönderilmiş ve alınmış diğer belgeler, yüzyüze konuşmalar ve telefon konuşmalarının kaydedildiği belgeler de dahil olmak üzere Eastinghouse Manufacturers, Inc. ile tüm haberleşme kayıtları.

İmza

20 Temmuz 1995

Davacı, Quality Manufacturing, Ltd. avukatları

DÖKÜMANLARIN İBRAZINA İLİŞKİN İHBARA CEVAP

Mahkemeye,

Davacı Quality'nin dosyalanmış dökümanları konusundaki talebi hak-

sızdır ve usule aykırıdır. Davacı, kendisi ile rakabet halinde olan firma ile davalı CARLSON'ın haberleşme kayıtlarını talep etmektedir. Davacının bu talebine, rakibinin şirket içi sözlü kayıtları dahildir. Talep, ayrıca, bu tahkim konusu olan 15 Ocak 1993 tarihli sözleşme hususunda davacıyla hiç bir ilişkisi bulunmayan davalının adamlarından birinin iş randevularına ilişkin şirket içi kayıtları içermektedir.

Bu nedenle, davalı olarak, Mahkemeden, davacının, dökümanların ibrazına ilişkin 20 Temmuz 1995 tarihli ihbarını reddetmesini saygı ile talep etmekteyiz.

İmza

6 Eylül 1995

Davalı; Carlson Heating & Air Conditioning Co. avukatları

ULUSLARARASI TAHKİM MAHKEMESİNİN DAVACI; QUALITY MANUFACTURING, Ltd. DAVALI; CARLSON HEATING & AIR CONDITIONING CO. DAVASINA İLİŞKİN ARA KARARI

Davacı Quality Manufacturing, Ltd., davalı Carlson Heating & Air Conditioning Co.'a kopyaları Mahkemeye ibrazına ilişkin bir ihbarname göndermiştir. Söz konusu süre içinde, davalının davacıya aşağıdaki dökümanları ibraz etmesine hükmetmesini talep etmiştir.

1) 5 Temmuz 1993 ile 2 Ağustos 1993 tarihleri arasında, iş yeri ve fiilen yapılan işin teknik açıklaması da dahil olmak üzere Mr. Thomas Winslow'ın tüm iş randevuları ve

2) CARLSON ve Eastinghouse arasındaki 2 Ağustos 1993 tarihli sözleşme ile ilgili olabilecek 15 Ocak 1993 ve 5 Ağustos 1993 tarihleri arasında Eastinghouse Manufacturers, Inc. ile yapılan haberleşmeye ilişkin tüm kayıtlar. Bunlar, Eastinghouse'un ısıtma/havalandırma ünitelerini Mediterraneo Construction Co. tarafından inşa edilmekte olan oturma kompleksine yerleştirme taahhütünde bulunduğu; alınan ve gönderilen mektuplar, faksler, diğer yazılı haberleşme belgeleri ile yüzyüze konuşmalara ve telefon konuşmalarına ilişkin kayıtlardır.

Davalı, dökümanların ibrazına ilişkin ihbara, kopyaları Mahkemeye olmak üzere, davacıya, Mahkemeden davacının talebini reddetmesi için talepte bulunduğu 6 Eylül 1995 tarihli bir cevap göndermiştir.

Mahkeme konuyu tartışmıştır. Tahkimin bu aşamasında talep hakkında bir karara varılamayacağı anlaşılmıştır. Talebe ilişkin bir karar alınabilmesi için, Mahkemenin üç hususta aydınlatılması gerekmektedir:

1) Davacının iddiasının ve davalının bu iddiaya karşı savunmasının maddi olduğu kadar hukuki dayanakları;

2) Talep edilen dökümanların davacının iddiası ve davacının, davalının savunmasına karşı koyması ile ilişkisi, ve

3) Talep edilen dökümanla, gerek davacının iddiası ve gerekse davacının, davalının savunmasına karşı koyması ile ilgili oldukları takdirde davalının bu dökümanları davacıya ibrazına hükmedebilmesi için hukuki ve maddi gerekçeler.

Şu ana kadar Mahkemeye sunulan dava dilekçeleri, dökümanların ibrazına ilişkin ihbar hakkında bir karara varılmasına olanak vermemektedir. Bu nedenle, Mahkeme beni Başkan olarak, aşağıdaki kararı vermeye yetkili kılmıştır:

MAHKEME BAŞKANI,

Amerikan Tahkim Derneği Uluslararası Tahkim Kuralları'nın 27 (2)

Maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, her iki tarafın da yukarıdaki üç hususta Mahkemeyi aydınlatacak dilekçeler hazırlamalarına hükmeder.

Davacının dilekçesi 6 Aralık 1995 tarihine kadar teslim edilmelidir.

Davalının dilekçesi 14 Şubat 1996 tarihine kadar teslim edilmelidir.

Yazılı dilekçelerin verilmesi üzerine Mahkeme, dilekçelerdeki hususlar hakkında sözlü açıklamaları dinlemek isterse, Danubia Tahkim Merkezi tarafından 27 ile 31 Mart tarihleri arasında belirlenecek bir günde ve saatte taraflar dinlenecektir.

İmza

2 Ekim 1995

Uluslararası Tahkim Mahkemesi Başkanı